

LIITE

Menetelmät

Tutkimuksissa hyödynnetyt menetelmät voi karkeasti jakaa kolmeen kategoriaan: 1) kahden muuttujan välisiä yhteyksiä tarkastelevat, 2) monitasoanalyysit, ja 3) muut menetelmät. Kahden muuttujan tarkastelut ovat käytännössä tarkoitaneet hajontakuvioita ja korrelaatiokertoimia (esim. Kenworthy 2011; Korpi & Palme 1998; Marx ym. 2016). Tutkimuksista suurin osa on perustunut niin sanottuihin monitasoanalyysiin (esim. Bárcena-Martin ym. 2018; Brady & Burroway 2012; Brady & Bostic 2015; Ferrarini ym. 2016). Monitasoanalyysi huomioi regressiomallin estimoinnissa sen, että aineistossa on hierarkkinen rakenne: yksilöt tai kotitaloudet asuvat yhdessä maassa ja kullakin maalla on oma tulonsiirtojärjestelmänsä. Monitasoanalyysitarkasteluissa on hyödynnety yksilötason aineistoja, mutta esimerkiksi tulonsiirtojärjestelmää koskevia muuttujia (esimerkiksi universaaliuden aste) on tuotu maataason muuttujina regressiotarkasteluihin. Yksittäiset tutkimukset ovat hyödyntäneet myös muita menetelmiä: esimerkiksi aikasarja-aineistoihin perustuvia tarkasteluita (Jacques & Noël 2018) ja esimerkkikotitalouslaskelmia (Van Lancker ym. 2015; Van Lancker & Van Mechelen 2015).

Aineistot

Suurin osa aihepiirin tutkimuksista on hyödyntänyt Luxemburg Income Study (LIS) -aineistoa. LIS-nimellä kulkevat aineistot sisältävät harmonisoituja tietoja kotitalouksien tuloista useista eri maista ja maanosista ja pitkältä aikaväliltä. Viime vuosien aikana LIS-aineistojoukkoon on lisätty aineistoja myös muista kuin rikkaista maista. Muutamat tutkimukset ovatkin toteuttaneet niin maantieteellisestä kuin tulotason näkökulmasta laajempaa lähestymistapaa (Brady & Bostic 2015; Ferrarini ym. 2016).

Osa tutkimuksista on hyödyntänyt EU-SILC-aineistoa. EU-SILC-aineisto sisältää kotitalouksien tuloja ja elinoloja koskevia tietoja, jotka ovat jo lähtökohtaisesti tietosisällöltään ja käsitteiltään samanlaisia. EU-SILC-aineiston heikkous tässä yh-

teydessä on se, että se sisältää tietoja vain Euroopan maista. Tietoja ei ole myöskään yhtä pitkältä ajalta kuin LIS-aineistoissa.

Hyvin pieni osa tutkimuksista on perustunut tarkastelunsa täysin esimerkiksi OECD:n tilastotietoihin (ks. Jacques & Noël 2018; 2020). Muutamat tutkimukset ovat hyödyntäneet OECD:n tai Eurostatin tietoja maataason muuttujien muodostamisessa.

Köyhyysraja ja tulokäsitteet

Aihepiirin tutkimuksissa on tarkasteltu suhteellista tuloköyhyyttä. Käytännössä tämä on tarkoittanut sitä, että köyhyysraja on tavanomaiseksi muodostuneeseen tapaan perustunut etäisyyteen kunkin maan keskimääräisistä tuloista: pääsääntöisesti 50 tai 60 prosenttia kunkin maan kotitalouksien ekvivalenteista käytettävissä olevien tulojen mediaanista. Ekvivalentti viittaa siihen, että jakamalla tulot ekvivalenssiskaalalla eri kokoisten kotitalouksien tulot on saatu vertailukelpoisiksi. Tyypillisesti tutkimukset ovat käyttäneet OECD:n modifioitua ekvivalenssiskaalaa. Tässä skaalassa ensimmäinen aikuinen vastaa yhtä kulutusyksikköä, muut 14 vuotta täyttäneet vastaavat 0,5 kulutusyksikköä ja alle 14-vuotiaat 0,3 kulutusyksikköä. Täten esimerkiksi kahden aikuisen ja kahden alle 14-vuotiaan lapsen kotitalouden kulutusyksikköluku on 2,1.

Köyhyysstatuksen määrittämisessä tutkimukset ovat käyttäneet käytettävissä olevia tuloja. Lisäksi uudelleenjaon mittaamiseen tutkimukset ovat hyödyntäneet käytettävissä olevien tulojen lisäksi sekä tuotannon tekijätulojen että bruttotulojen käsitettä (esim. Korpi & Palme 1998). Tuotannon tekijätulot kuvaavat tuloja ennen saatuja (esim. erilaiset sosiaaliturvaetuudet) ja maksettuja (esim. verot) tulonsiirtoja. Lisäämällä saadut ja vähentämällä maksetut tulonsiirrot saadaan käytettävissä olevat tulot. Bruttotulot saadaan lisäämällä tuotannon tekijätuloihin saadut tulonsiirrot.

Käsitteiden operationalisointi: kohdentaminen ja universalismi

Etuuksien kohdentumista pienituloisille on tyypillisesti mitattu kohdentumiskertoimien avulla. Nämä kertoimet ovat indeksoituja mittareita sille, missä määrin etuudet kohdentuvat. Indeksointi viittaa siihen, että mittari saa arvoja esimerkiksi -1:n ja 1:n välillä. Kohdentamista on myös tarkasteltu hyödyntämällä tarveharkintaisten etuusmenojen osuutta kaikista etuusmenoista (Bárcena-Martin ym. 2018), pienituloisimman kymmenyksen saamien etuuksien suhdetta mediaanituloihin (Diris ym. 2017) ja eri tulokymmenysten saamien etuuksien suhteita (Van Lancker & Van Mechelen 2015).

Muutamit tutkimukset ovat tarkastelleet sitä, miten köyhyyden yleisyyteen tietyssä väestöryhmässä vaikuttaa se, että kyseiselle väestöryhmälle kohdennetaan etuuksia. Tätä on mitattu muun muassa seuraavasti: väestöryhmälle kohdistuva osuus sosiaaliturvamenosta (Bárcena-Martin ym. 2018), eri tulotasoilla olevien kotitalouksien saamien väestöryhmälle kohdennettujen etuuksien suhde (Van Lancker & Van Mechelen 2015) ja väestöryhmään kuuluvien saamien keskimääräisten etuuksien suhde muiden kotitalouksien keskimääräisiin saamiin etuuksiin (Brady & Burroway 2012; Van Lancker ym. 2015) tai käytettävissä oleviin tuloihin (Diris ym. 2017).

Universalismia tutkimukset ovat tyypillisesti lähestyneet ikään kuin kohdentamisen (kohdentumiskertoimen) vastakohtana. Tätä lähestymistapaa on kuitenkin kritisoitu ja osa tutkimuksista on pyrkinyt suoraan mittaamaan universaaliuden as-

tetta. Tällaisia mittareita ovat olleet kotitalouksien saamien etuuksien variaatiokertoimen käänteisarvo (Brady & Bostic 2015) ja yhdistelmä tulo- tai tarveharkintaisten etuuksien osuudesta ja yksityisten sosiaalimenojen suhteesta bruttokansantuuteeseen (Jacques & Noël 2018; 2020).

Käsitteiden operationalisointi: muut olennaiset mittarit

Uudelleenjakoon käytettyjä resursseja on tarkasteltu useissa tutkimuksissa. Monet näistä mittareista kuvaavat etuuksien merkitystä kotitalouksien tulonmuodostuksessa. Korpi ja Palme (1998) käyttivät mittaria, jossa keskimääräiset kotitalouksien saamat etuudet suhteutettiin keskimääräisiin bruttotuloihin. Muitakin vastaavanlaisia mittareita on hyödynnetty kuvaamaan, kuinka suuri on etuuksien merkitys kotitalouksille keskimäärin (esim. Brady & Bostic 2015; Ferrarini ym. 2016; Diris ym. 2017). On myös käytetty mittareita, jotka kuvaavat, kuinka suuri on maksettujen etuuksien (Van Lancker & Van Mechelen 2015), rahaeuusmenojen (Bárcena-Martin ym. 2018) tai julkisten sosiaalimenojen suhde bruttokansantuuteeseen (Jacques & Noël 2018).

Muutamit tutkimukset ovat ottaneet osaksi köyhyystarkastelua uudelleenjakopreferenssien tarkastelemisen (ks. Brady & Bostic 2015; Jacques & Noël 2018). Tiedot uudelleenjakopreferensseistä ovat perustuneet väestökyselyaineistoon (ISSP), joka sisältää tietoja useista maista. Käytetty kysymys on koskenut valtiovallan vastuuta tuloerojen kaventamiseksi.

KIRJALLISUUS

- Bárcena-Martin, Elena & Blanco-Arana, Carmen M. & Perez-Moreno, Salvador (2018) Social transfers and child poverty in European Countries: pro-poor targeting or pro-child targeting? *Journal of Social Policy* 47 (4), 739–758.
- Brady, David & Burroway, Rebekah (2012) Targeting, universalism, and single-mother poverty: a multilevel analysis across 18 affluent democracies. *Demography* 49 (2), 719–746.
- Brady, David & Bostic, Amie (2015) Paradoxes of social policy: Welfare transfers, relative poverty, and redistribution preferences. *American Sociological Review* 80 (2), 268–298.
- Diris, Ron & Vandenbroucke, Frank & Verbist, Gerlinde (2017) The impact of pensions, transfers and taxes on child poverty in Europe: the role of size, pro-pooriness and child orientation. *Socio-Economic Review* 15 (4), 745–775.
- Ferrarini, Tommy & Nelson, Kenneth & Palme, Joakim (2016) Social transfers and poverty in middle-and high-income countries – A global perspective. *Global Social Policy* 16 (1), 22–46.
- Jacques, Olivier & Noël, Alain (2018) The case for welfare state universalism, or the lasting relevance of the paradox of redistribution. *Journal of European Social Policy* 28 (1), 70–85.
- Jacques, Olivier & Noël, Alain (2020) Targeting within universalism. *Journal of European Social Policy*, Online First.
- Kenworthy, Lane (2011) *Progress for the Poor*. Oxford: Oxford University Press.
- Korpi, Walter & Palme, Joakim (1998) The paradox of redistribution and strategies of equality: Welfare state institutions, inequality, and poverty in the